

Лекція: Аналіз ресурсозабезпечення підприємства та оцінка ефективності використання ресурсів.

1. Аналіз земельних ресурсів.
2. Аналіз галузевої структури підприємства.
3. Аналіз складу, руху і структури основних засобів підприємства.
4. Аналіз забезпечення підприємства основними засобами та ефективності їх використання.

Паланюк Н. А. Економічний аналіз с. 56-86.

Земля – основний і незамінний ресурс для сільськогосподарського виробництва. За обсягом придатних для ведення сільського господарства земельних ресурсів із розрахунку на одну особу Україна – одна з найбагатших країн світу.

Незважаючи на значні ресурси, раціональне використання землі – одне з найважливіших народногосподарських завдань. Частка сільськогосподарських угідь у загальній площі території становить 69%, рівень розораності – 78%. При цьому значні площі угідь узагалі не використовуються, а на залучених у господарський обіг виробництво сільськогосподарської продукції з розрахунку на 1 га поступається показникам розвинутих країн світу. Проблемою є деградація угідь через нераціональне їх використання.

Основне завдання аналізу полягає у визначенні заходів, які б забезпечили найефективніше використання земельних ресурсів сільськогосподарським підприємством із дотриманням екологічних вимог і законодавчих норм.

Найважливіші складові аналізу використання земельних угідь такі: визначення їх структури та шляхів її поліпшення; вивчення ступеня використання орних земель і обґрунтування їх розширення (скорочення); наявності науково-обґрунтованих сівозмін і рівня їх освоєння; визначення технологічної, економічної, екологічної, соціальної ефективності використання земель.

Основними джерелами інформації для аналізу землекористування складу, структури і використання земельних угідь є: Земельний кодекс та інші нормативні документи про землекористування; Земельно-кадастрова книга господарства; картографічні документи; виробничі програми у галузі рослинництва.

Земельні угіддя аграрних формувань об'єднують у дві основні групи – сільськогосподарського і несільськогосподарського призначення.

До сільськогосподарських належать угіддя, які систематично використовуються для одержання с. г. продукції: рілля, багаторічні насадження,

сіножаті та пасовища. Співвідношення угідь визначає спеціалізацію підприємства і його виробничий напрям. Несільськогосподарські угіддя – господарські шляхи і прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, землі під господарськими будівлями і дворами, землі тимчасової консервації.

За окремим суб'єктом землекористування чи території визначають структуру земельних угідь, тобто співвідношення окремих видів угідь у загальній їх площі. Структура угідь залежить від рельєфу місцевості та якості ґрунтів. Структура та якісні характеристики угідь визначають виробничий напрям с. г. підприємства. Аналізуючи структуру угідь, дають оцінку раціональності їх використання.

На зміну структури земельних угідь впливає трансформація останніх – переведення їх з одного виду у інший. Часто відбувається відведення земель с. г. призначення під житлову забудову, будівництво промислових об'єктів, доріг, створення чи розширення державних заповідних зон.

Рілля – найбільш інтенсивний вид сільськогосподарських угідь. Результати її використання визначають загальні результати аграрного виробництва. Об'єктом аналізу використання ріллі є впроваджена в агропідприємстві сівозміна.

Для оцінки ефективності використання земельних ресурсів застосовується система узагальнюючих, індивідуальних і допоміжних показників.

Узагальнюючі показники – це вартість виробленої продукції, вихід кормових одиниць, розмір прибутку на 100 га с. г. угідь.

Індивідуальні показники – це врожайність культур, вихід продукції в кормових одиницях з 1 га окремих угідь, обсяг виробництва молока, мяса на 100 га порівняльних сільгоспугідь.

Допоміжні показники – це собівартість продукції, фондомісткість, трудомісткість, прибутковість 1 га землі, окупність витрат.

Істотним фактором підвищення продуктивності земель є регулювання водного режиму: відвід фільтраційних вод у вологі роки і зрошення в посушливу пору. Меліорація – невідемний і могутній засіб підвищення стійкості і продуктивності землеробства.

Спеціалізація – це переважаючий розвиток кількох або однієї галузі з метою масового виробництва ряду чи одного виду продукції з урахуванням природно-економічних умов певної зони. Вона визначає напрям розвитку сільського господарства.

Основним показником, що характеризує спеціалізацію підприємства, є структура товарної продукції, допоміжними – структура валової продукції, посівних площ, основних виробничих фондів, поголів'я худоби.

Коефіцієнт спеціалізації визначає її рівень, за формулою $K_c = \frac{100}{\Pi_T(2H-1)}$,

Де Π_t – питома вага даної галузі в загальній вартості товарної продукції;

N – порядковий номер галузі в ранжируваному ряді, в якому галузі проявляються в послідовності по мірі спадання їх питомої ваги в структурі товарної продукції.

Основні засоби сільського господарства – це нагромаджене суспільне багатство. Вони знаходяться в безперервному русі, зміні і удосконаленні. Розширення, підтримання належного функціонального стану і раціональне використання визначають обсяг виробництва, можливості росту і підвищення його ефективності.

Аналіз покликаний дати оцінку складу і структури основних засобів, виявити потребу і забезпеченість підприємства різними видами засобів праці, вплив ступеня забезпеченості основними засобами на результати виробництва.

Завдання аналізу основних виробничих фондів – виявити екстенсивні та інтенсивні резерви кращого їх використання, виявити конкретні організаційно-технічні й економічні заходи мобілізації виявлених резервів, спрямованих на підвищення фондівіддачі й окупності капітальних вкладень.

Джерелами даних аналізу є: закони і законодавчі акти, статистична звітність підприємства, матеріали бухгалтерського обліку, інвентаризаційні відомості, інвентарні картки, книги складського обліку, кошториси на ремонт, придбання, реконструкцію і модернізацію основних засобів.

Залежно від цільового призначення основні фонди поділяють на: *основні виробничі та основні невиробничі*.

Основні виробничі фонди беруть безпосередньо участь у процесі виробництва і формуванні собівартості та вартості продукції. На них припадає переважна частка основних фондів аграрних підприємств – до 85-90%. Основні невиробничі фонди не беруть участі у процесі виробництва. Вони формують соціальні умови життя людей на селі, а тому рівень забезпеченості ними впливає на результати виробничої діяльності. До складу цих фондів відносять фонди житлово-комунального господарства і побутового обслуговування, організацій культури, освіти, охорони здоров'я, фізичної культури і соціального забезпечення.

Основні виробничі фонди поділяють на:

-виробничі сільськогосподарського призначення. До них відносять будівлі, споруди, передавальне обладнання, робочі і силові машини і обладнання, транспортні засоби, інструмент, виробничий і господарський інвентар, обчислювальну техніку і програмні засоби до неї, робочу і продуктивні худобу, багаторічні насадження, внутрішньогосподарські дороги, мости та інші основні засоби.

-виробничі несільськогосподарського призначення. Вони представлені промислово-виробничими і будівельними фондами, фондами торгівлі і громадського харчування.

Забезпеченість підприємства основними фондами визначають за вартістю засобів з розрахунку на 100 га с. г. угідь і на одного працюючого. Аналіз проводять за первісною (балансовою) вартістю основних фондів.

Фондозабезпеченість визначають діленням наявних основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення до площі сільськогосподарських угідь або площі орних земель.

Для оцінки впливу структури основних виробничих фондів на ефективність їх використання обчислюють показник фондоозброєності праці працівників підприємства.

Фондоозброєність праці – це вартість основних виробничих фондів, що припадає на середньорічного працівника підприємства. Обчислюють її відношенням вартості основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення до середньої кількості працівників.

Фондозабезпеченість і фондоозброєність підвищуються за рахунок збільшення основних виробничих фондів с. г. призначення і невиробничих основних фондів.

При аналізі забезпеченості основними фондами обчислюють їх розмір і структуру, визначають зміну структури фондів і відповідність їх виробничій спеціалізації.

Характерні показники ефективності використання основних засобів.

Фондовіддача – відношення вартості виробленої продукції до первісної середньорічної вартості основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення.

Фондомісткість – це зворотний показник фондовіддачі. Він указує, скільки було використано основних виробничих фондів для виробництва однієї гривні продукції.

Із завершенням комплексної механізації та автоматизації виробництва, що можливо за стабільного розвитку економіки, будуть створені об'єктивні передумови для зниження фондомісткості виробництва, а значить, і для підвищення фондовіддачі.